

2ο ΓΕΛ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ (ΤΠΙΝΑΚΕΣ)

Καθ. Στέλλα Κυριακάκη

Θεσσαλονίκη, 2018-19

ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- 1. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** ειδικεύουν το γενικό και αόριστο περιεχόμενο της πρότασης από την οποία εξαρτώνται. Άρνηση **οὐ**
(Δες ΣΑΕ, σελ. 146-148)

Εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους	Εξαρτώνται	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος
<p>α) ὅτι (αντικειμενική κρίση πραγματικό γεγονός)</p> <p>β) ὥς (υποκειμενική κρίση)</p>	<p>Από ρήματα:</p> <p>Λεκτικά δεικτικά αισθητικά γνωστικά</p> <p>Από απρόσωπες εκφράσεις που έχουν την ίδια σημασία με τα παραπάνω ρήματα</p>	<p>με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως :</p> <p>1. οριστική (πραγματικό γεγονός)</p> <p>2. δυνητική οριστική (δυνατό στο παρελθόν ή αντίθετο του πραγματικού)</p> <p>3. δυνητική ευκτική (δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον)</p> <p>4. ευκτική του πλάγιου λόγου, όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και δηλώνει υποκειμενική γνώμη.</p>	<p>α) αντικείμενο σε ρήματα λεκτικά, δεικτικά, αισθητικά, γνωστικά</p> <p>β) υποκείμενο απρόσωπων ρ. ή απρόσωπων εκφράσεων που σημαίνουν ό,τι και τα παραπάνω ρ.</p> <p>γ) επεξήγηση σε όρο της προηγούμενης πρότασης, (η ειδική πρόταση συμπληρώνει την έννοια του ουσιαστικού), συνήθως στο ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας τοῦτο, ταῦτα ή εκείνο</p>
<p>Συντακτικά ισοδύναμα: ειδικό απαρέμφατο ή κατηγορηματική μετοχή, ανάλογα με τη σύνταξη του ρ.</p>			

Οι φράσεις: **οἶδ' ὅτι** (= το ξέρω, **βέβαια**)
εὔ οἶδ' ὅτι (=το ξέρω καλά, **βεβαιότατα**)
(**εὔ**) **ἰσθ' ὅτι** , **ἴστε ὅτι**
δῆλον ὅτι (= **προφανώς**) ὅταν δεν ακολουθεῖ ρήμα έγιναν στερεότυπες βεβαιωτικές επιρρηματικές εκφράσεις και χρησιμοποιούνται ως **βεβαιωτικά επιρρήματα**.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Να αναγνωρίσετε στις παρακάτω περιόδους τις ειδικές προτάσεις

- δείκνυμι ὅτι καί πρό ἐμοῦ τοῦτο εἶχε τό φρόνημα ἢ πόλις
- οἶδα ὅτι ἔπονται πολλοί
- ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκε
- Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδός ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν.
- Ἔλεγεν ὅτι ἔτοιμος εἶη ἠγεῖσθαι
- Λέγει ὁ κατήγορος ὥς ὑβριστής εἰμί
- Δῆλον γάρ ἔστι ὅτι νῦν οὐ περί δόξης πολεμοῦσι (ν)
- Ταῦτα λέγω, ὥς τό παρά πᾶν (=παντελῶς, καθόλου) οὐ νομίζεις θεούς.
- Δείξομεν τοῖς βαρβάροις ὅτι δυνάμεθα τούς ἐχθρούς τιμωρεῖσθαι.

2. ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: δηλώνουν **ενδοιασμό, φόβο ή ανησυχία** μήπως συμβεί κάτι . Άρνηση **οὐ**. (Δες ΣΑΕ, σελ. 148-149)

Εισάγονται με τους ενδοιαστικούς συνδέσμους	Εξαρτώνται	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος
<p>α) μή ή ὅπως μή (φόβος μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο)</p> <p>β) μή οὐ (φόβος μήπως δεν γίνει κάτι επιθυμητό)</p>	<p>Από ρήματα που σημαίνουν: φόβο δισταγμό προσδοκία υποψία ανησυχία.</p>	<p>α) υποτακτική ύστερα από αρκτικό χρόνο (φόβος προσδοκώμενος)</p> <p>β) οριστική (φόβος πραγματικός στο παρόν, παρελθόν, μέλλον)</p> <p>γ) δυνητική οριστική (φόβος μη πραγματικός)</p>	<p>Αντικείμενο: στα ρήματα από τα οποία εξαρτώνται</p> <p>Υποκείμενο: απρόσωπων ρ. ή απρόσωπων εκφράσεων ανάλογης σημασίας με τα παραπάνω ρ.</p> <p>Επεξήγηση: σε όρο της προηγούμενης πρότασης, συνήθως στο ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας τοῦτο, ταῦτα ή εκείνο</p>
<p>Συντακτικά ισοδύναμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πλάγια ερωτημ. πρόταση • Αιτιολογική πρόταση • Αναφ. ονοματική πρόταση • Τελικό απαρέμφατο • Έναρθρο απαρέμφατο • Ουσιαστικό 		<p>δ) δυνητική ευκτική (φόβος δυνατός στο παρόν ή στο μέλλον)</p> <p>ε) ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα Ι.Χ και δηλώνεται φόβος υποκειμενικός και αβέβαιος στο παρελθόν)</p>	
<p>Οι ενδοιαστικές προτάσεις εμφανίζονται στο λόγο και ως ανεξάρτητες. Τότε εννοείται το ρ. σκόπει, σκοπεείτε, ὄρα, οράτε</p>			

ΑΣΚΗΣΕΙΣ: Να αναγνωρίσετε στις παρακάτω περιόδους τις ενδοιαστικές προτάσεις

1. Ἐφοβήθησαν μή καί ἐπί σφᾶς ὁ στρατός χωρήσῃ
2. Ὅρῳμεν μή Νίκαιας οἶεται τί λέγειν
3. Κίνδυνος ἐστὶ μή μεταβάλλωνται καί γένωνται μετὰ τῶν πολεμίων
4. Τόδε ἄδηλον πάντων, μή πολλά σώματα κατατρίψασα ἢ ψυχὴ τό τελευταῖον αὐτὴ ἀπολλύηται
5. Φοβοῦμαι μή ἀληθές ἐστίν
6. Νῦν δὴ φοβοῦμεθα μή ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν
7. Ἐγὼ δὴ αὐτό τοῦτο φοβοῦμαι, μή διὰ τήν ἀπερίαν οὐ δυνηθῶ δηλῶσαι περὶ τῶν πραγμάτων ὑμῖν
8. Ξενοφῶν ἔδεισε μή κακά γένοιτο τῇ πόλει
9. Μενέλαον εἶχε τρόμος, μέ τί πάθοιεν Ἀργεῖοι
10. Ἐδεδοίκει μή πολλῶ μᾶλλον αὐτοῦ παρασκευασμένοι ἄν ἦσαν

3. ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: εκφράζουν ερώτηση με τη μεσολάβηση κάποιου ρ. εξάρτησης. Άρνηση οὐ ή μή (Δες ΣΑΕ, σελ. 149-151)

Εισάγονται	Εξαρτώνται από ρ. που σημαίνουν	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος
<p>A) Ολικής άγνοιας Μονομελείς: εἰ (ερωτηματικό μόριο) και ἄν, ἄν, ἦν (σπν)</p> <p>Ολικής άγνοιας διμελείς: εἰ - ἦ, εἴτε - εἵτε, πότερον (α) - ἦ</p> <p>B) Μερικής άγνοιας ερωτ. ή αναφ. αντωνυμίες και ερωτ. ή αναφ. επιρρήματα (Δες ΣΑΕ, σελ. 150)</p>	<p>α) ερώτηση-απορία</p> <p>β) γνώση – άγνοια</p> <p>γ) επιμέλεια - φροντίδα</p> <p>δ) σκέψη-προσοχή- αίσθηση</p> <p>ε) απόπειρα- δείξη – ανακοίνωση</p>	<p>1. οριστική (πραγματικό)</p> <p>2. δυνητική οριστική (μη πραγματικό ή δυνατό στο παρελθόν)</p> <p>3. δυνητική ευκτική (δυνατό να γίνει στο παρόν ή στο μέλλον)</p> <p>4. ευκτική του πλάγιου λόγου, όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και δηλώνει υποκειμενική γνώμη.</p> <p>5. απορηματική υποτακτική (δηλώνουν απορία)</p>	<p>αντικείμενο στα ρ. από τα οποία εξαρτώνται</p> <p>υποκείμενο σε απρόσωπα ρ. και απρόσωπες εκφράσεις ανάλογης σημασίας με τα παραπάνω ρ.</p> <p>επεξήγηση σε όρο της προηγούμενης πρότασης κυρίως σε δεικτική αντωνυμία ουδετέρου γένους τοὔτο, ταὔτα ή εκείνο</p>
<p>Πλάγιες ερωτηματικές του τρόπου Εισάγονται με τα αναφορικά επιρρήματα όπως και ως Εξαρτώνται από ρήματα φροντίδας σημαντικά (Ὅρῳ, φροντίζω, επιμελούμαι, προνοώ, σκοπώ, παρασκευάζομαι) Εξαίρουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται μια πράξη (πως θα, πώς να) και διακρίνονται έτσι από τις τελικές όπως (μη) + οριστική Μέλλοντα οι οποίες δίνουν έμφαση την πράξη την ίδια (για να, για να μη) και τις ενδοιαστικές που εξαρτώνται από ρ. φόβου (μήπως, μήπως δεν) Εκφέρονται με το όπως (μη) + οριστική Μέλλοντα (Δες ΣΑΕ, σελ. 151 σημείωση) B) Μετά από παράλειψη προστακτικών ὄρα (ή ὄρατε), σκόπει (ή σκοπεῖτε) το ὄπως +οριστική μέλλοντα εμφανίζεται σαν ανεξάρτητη κύρια πρόταση με προτρεπτική ή συμβουλευτική σημασία. Π.χ. Ὅπως ταὔτα μή πεύσεται (= Κοίτα να μην τα μάθει)</p>			

ΑΣΚΗΣΕΙΣ : Να αναγνωρίσετε στις παρακάτω περιόδους τις πλάγιες ερωτήσεις

1. Οἱ περσικοὶ νόμοι ἐπιμελοῦνται ὅπως μή τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται
2. Κῦρος ἦρετο τίς ὁ θόρυβος εἶη
3. Ἐρήσομαι ὅστις ἐστίν ὁ δάσκαλος
4. Οὐκ ἔστιν ὅπως ἠσυχίαν σήσει Φίλιππος
5. Τοὔτ' αὐτό ἀπόκριται, εἰ ἀληθῆ λέγομεν ἢ οὐκ ἀληθῆ
6. Ἐβουλεύοντο πῶς ἂν τήν μάχην συμφορώτατα ποιήσαιντο
7. Ἀλλά φροντίζουσιν τί πότε τοὔτ' ἐστίν
8. Πυθοίμην ἂν τινά ἂν πότε γνώμιν περὶ ἐμοῦ εἶχετε
9. Σκοπεῖσθε εἰς τί ποτ' ἐλπίς ἐστι ταὔτα τελευτῆσαι
10. Βούλει οὖν καί τοὔτο σκεψώμεθα, πότεροι ἦδιον ζῶσι, οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ ἄρχόμενοι

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ(Δες ΣΑΕ, σελ. 149-151)

Εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος	Παρατηρήσεις
<p>ὄς (ο οποίος, που)</p> <p>ὅστις (ὅποιος, ο οποίος)</p> <p>ὅσπερ (ο οποίος ακριβώς)</p> <p>ὅσος / ὀπόσος (ὄσος)</p> <p>οἷος (τέτοιος που)</p> <p>ὀποῖος (ὀποιας λογή)</p> <p>ὀπότερος (ὀποῖος ἀπό τους δύο)</p> <p>ἡλίκος / ὀπηλίκος (ὀσο μεγάλος)</p> <p>ὀποδαπὸς (ἀπό τον τόπο που)</p>	<p>α) Ὄταν εἶναι προτάσεις κρίσης (ἀρνηση οὐ):</p> <p>με οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική και ευκτική του πλάγιου λόγου (ύστερα ἀπό ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου).</p> <p>β) Ὄταν εἶναι προτάσεις επιθυμίας (ἀρνηση μή):</p> <p>με υποτακτική, ευχητική ευκτική, προστακτική και ευκτική του πλάγιου λόγου (ύστερα ἀπό ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου).</p>	<p>Χρησιμοποιούνται στον λόγο ως ονόματα:</p> <p>α) Υποκείμενα</p> <p>β) Αντικείμενα</p> <p>γ) Κατηγορούμενα</p> <p>δ) Ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί (παραθέσεις, επεξηγήσεις, επιθετικοί προσδιορισμοί)</p> <p>ε) Ετερόπτωτοι προσδιορισμοί σε μια ἀπό τις πλάγιες πτώσεις</p>	<p>Μερικές φορές η αναφορική αντωνυμία δε βρίσκεται σε πτώση αιτιατική, ὀπως απαιτεί η σύνταξη του ρήματος της αναφορικής πρότασης, ἀλλά σε γενική ή δοτική, επειδή ἔλκεται ἀπό την πτώση (γενική ή δοτική) της λέξης την ὀποία προσδιορίζει. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται ἔλξη του αναφορικού</p> <p><i>Ἐμέμνητο τῶν συμφορῶν ὧν ἔπαθεν.</i> [αντί: τῶν συμφορῶν ἃς ἔπαθεν]</p> <p>Λέγει περὶ πραγμάτων ἃ γινώσκει => λέγει περὶ πραγμάτων, ὧν γινώσκει</p>

Σπανιότατα συμβαίνει και **αναστροφή ἔλξη ή ανθέλξη**, δηλαδή παρασύρεται το ὀνομα ἀπό την πτώση της αναφορικής αντωνυμίας. Π.χ. Τὴν οἰκίαν, (ἦν ἔχω) καλή ἐστίν.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ: Να αναγνωρίσετε στις παρακάτω περιόδους τις αναφορικές ονοματικές προτάσεις

- Καί φράζουσιν ἃ λέγει
- Οὗτος ἐστίν ὄς ἀπέκτεινεν τούς στρατηγούς
- Θαυμαστόν ποιεῖς, ὄς ἡμν οὐδέν δίδως
- Ἦν δέ τίς Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὄς οὐτε στρατηγός οὐτε λοχαγός οὐτε στρατιώτης ὧν συνακολουθεῖ
- Θεμιστοκλῆς κελεύει αὐτούς πέμψαι σφῶν αὐτῶν ἄνδρας οἵτινες χρηστοί και πιστῶς ἀπαγγέλουσι σκεψάμενοι
- Βαρβάρους και δούλους, οὐς εἰς τάς ἀκρόπολεις παρεῖνται, δουλεύουσι(ν)
- Ἔτυχεν ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου, ὄ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσιν
- Κῦρος δέ μεταπέμπεται ἀπό τῆς ἀρχῆς, ἦς αὐτόν σατράπην ἐποίησεν

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: (Δες ΣΑΕ, σελ. 153-154)

- **αιτιολογούν** το νόημα της προηγούμενης πρότασης συνήθως της κύριας
- **δηλώνουν** το αναγκαστικό αίτιο
- βρίσκονται με την πρόταση που προσδιορίζουν **σε σχέση** αλληλεπίδρασης (σχέση αιτίου – αποτελέσματος)
- Άρνηση **οὐ**

Εισάγονται με τους αιτιολογικούς συνδέσμους	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος	Παρατηρήσεις
α) ὅτι (αντικειμενική αιτιολογία) β) ὥς (υποκειμενική αιτιολογία) γ) διότι, ἐπεὶ ἐπειδὴ δ) με το εἶ (άρνηση μή) (υποθετική αιτιολογία, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους) ε) ὅτε, ὁπότε (αιτιολογία γνωστή)	με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως : 1. οριστική (πραγματικό αίτιο) 2. δυνητική οριστική (δυνατό στο παρελθόν ή μη πραγματικό) 3. δυνητική ευκτική (αίτιο δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον) 4. ευκτική του πλάγιου λόγου , όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και δηλώνει υποκειμενική γνώμη	α) επιρρηματικοί προσδιορισμοί της αιτίας β) επεξήγηση σε εμπρόθετο προσδιορισμό της αιτίας, ὄρο της προηγούμενης πρότασης γ) υποκείμενο σε απρόσωπες εκφράσεις ψυχικού πάθους όταν εισάγονται με το εἶ (υποθετική αιτιολογία)	Οι αιτιολογικές πρ. υποκειμενικής αιτιολογίας διακρίνονται: A) από τις υποθετικές με βάση τη θέση τους στην περίοδο: οι υποθετικές προηγούνται οι αιτιολογικές υποκειμενικής αιτιολογίας έπονται της κύριας της οποίας το ρ. είναι ψυχικού πάθους B) Από τις πλάγιες λόγω εξάρτησης από διαφορετικής σημασίας ρ.
Συντακτικά ισοδύναμα: Αιτιολογική μετοχή Γενική της αιτίας Δοτική της αιτίας Αιτιατική της αιτίας Εμπρόθετοι προσδ. της αιτίας	Μετά από ρήματα ψυχικού πάθους (ἠδομαι, χαίρω, θαυμάζω, αἰσχύνομαι, χαλεπῶς φέρω κ.τ.ό.) ή αναλόγων απρόσωπων εκφράσεων (δεινόν ἔστι, αἰσχρόν ἔστι, θαυμαστόν ἔστι) εισάγεται με το ὅτι (πραγματική αιτιολογία), ενώ με το εἶ (υποθετική αιτιολογία).		

ΑΣΚΗΣΕΙΣ: Να βρείτε τις δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις και το συντακτικό τους ρόλο, το σύνδεσμο με τον οποίο εισάγονται, την έγκλιση με την οποία εκφέρονται

1. Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον λελύσθαι τὰς σπονδάς, διότι εἰς χεῖρας ἦλθον.
2. Ὅτι μὲν ὀργίζεσθε, οὐ θαυμάζω.
3. Τοὺς στρατηγούς ἐζημίωσαν, ὥς δῶροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν.
4. Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτε ὁ Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμπει οὔτε αὐτός φαίνοιτο. (εναλλαγή εγκλίσεων)
5. Οἱ Ἕλληνες μάλα ἠθύμουν, ἐπειδὴ τὰ ἐπιτήδεια οὐκ ἔχοιεν.
6. Εὐδαίμων μοι ὁ ἀνὴρ φαίνεται, ὥς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα.
7. Λεῖπousι τὸν λόφον οἱ ἱππεῖς, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα ἐχώρουν οἱ Ἕλληνες.
8. Κῦρος ἐβόα ἄγειν τό στρατεύμα κατὰ μέσον τῶν πολεμίων, ὅτι βασιλεύς ἐκεῖ εἶη.
9. Μεταμέλοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐ ξυνέγησαν τοῖς Λακεδαιμονίοις.
10. Ἀγανακτῶ εἰ μὴ οἷός τ' εἰμί εἰπεῖν, ἅ νοῶ.
11. Ἐπεὶ ταῦτα οὕτως ἔχει, βούλομαι ὑμῖν συμβουλεύειν.

2. ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: (Δες ΣΑΕ, σελ. 154-155)

Δηλώνουν το τελικό αίτιο, τον σκοπό στον οποίο αποβλέπει το Υ. του ρ. από το οποίο εξαρτώνται. Άρνηση μή

Εισάγονται με τους τελικούς συνδέσμους	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος
<p>ΐνα, ὅπως, ὡς και σπανίως με το μή (= για να μη). Σπανίως με ὅπως/ ὡς + ἄν (αοριστολογικό): όταν υπολανθάνει υπόθεση ή δηλώνεται η προϋπόθεση από την οποία εξαρτάται η πραγματοποίηση του σκοπού.</p>	<p>1. υποτακτική (σκοπό προσδοκώμενο με βεβαιότητα) 2. υποτακτική + αν αοριστολογικό (σκοπό προσδοκώμενο υπό προϋπόθεση) 3. οριστική ιστορικού χρόνου (όταν προηγείται κάτι που δεν έγινε και δηλώνουν σκοπό ανεκπλήρωτο) 4. Οριστική Μέλλοντα (σκοπός βέβαιος) 5. ευκτική του πλάγιου λόγου, ύστερα από ιστορικό χρόνο και δηλώνει σκοπό υποκειμενικό ή αβέβαιο στο παρελθόν 6. Δυνητική Ευκτική ως απόδοση λανθάνουσας υπόθεσης 7. ευκτική από ἔλξη (σκοπός υποκειμενικός)</p>	<p>α) επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού κυρίως σε ρ. που δηλώνουν κίνηση ή σκόπιμη ενέργεια β) επεξήγηση σε εμπρόθετο προσδιορισμό του σκοπού, και κυρίως διά τούτο, τούτου ἔνεκα</p>
<p>Συντακτικά ισοδύναμα: Τελική μετοχή Απαρέμφατο του σκοπού Επιρρ. κατηγορούμενο του σκοπού Εμπρόθετος προσδ. του σκοπού Γενική του σκοπού Αιτιατική του σκοπού Συμπερασματική πρόταση της μορφής: ὡστε ή ως + απαρ. (επιδιωκόμενο σκοπό)</p>	<p>* Μετά από ρήματα που δηλώνουν φροντίδα, φόβο, προσπάθεια, δισταγμό εξαρτάται συνήθως πρόταση εισαγόμενη ὅπως/ ὅπως μη + οριστική μέλλοντος (ή υποτακτική ή ευκτική του πλάγιου λόγου). Η πρόταση αυτή είναι πλάγια ερωτηματική.</p>	

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Να βρείτε τις δευτερεύουσες τελικές προτάσεις, τη συντακτική τους θέση, τον εισαγωγικό σύνδεσμο, την ἔγκλιση που εκφέρονται.

1. Προσελθεῖν ἡμᾶς κελεύομεν, ἵνα τά παρά βασιλέως ἀκούσητε
2. Ἐπορευόμεν, ἵνα ὠφελοῖην αὐτόν
3. Μυτιληναῖοι δέ, ἵνα ἐπιεικείας τύχωσιν, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν (= να συμβιβάζονται)
4. Μένων δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν ἄρχειν, ὅπως πλείω(=περισσότερα) λαμβάνοι
5. Οἱ δέ καθεῖλικον τάς τριήρεις, ὡς ἐν ταῖς τριήρεσι σώζοιντο
6. Εἰς καιρόν(=στην κατάλληλη στιγμή) ἤκει, ὅπως τῆς δίκης ἀκούσης
7. Μή σπεῦδε πλουτεῖν, μή ταχύ πένης γένη.
8. Ταῦτα πράττετε, ἵνα ὄλη ἡ πόλις εὐδαιμονῇ.
9. Κῦρος ᾤετο φίλων δεῖσθαι, ὡς συνεργούς ἔχοι.
10. Κόλαζε τά πάθη, ἵνα μή ὑπό τούτων κολασθῆς.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (Δες ΣΑΕ, σελ. 154-155)

Δηλώνουν το συμπέρασμα ή το αποτέλεσμα που προκύπτει από την ενέργεια που εκφράζει το ρ. εξάρτησης.

Άρνηση **οὐ** και **μή** (όταν εκφέρονται με απαρέμφατο)

Εισάγονται με τους συμπερασματικούς συνδέσμους	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος
ὥστε και ὡς ἐφ' ᾧ και ἐφ' ᾧτε	<p>με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Οριστική (πραγματικό αποτέλεσμα) 2. Δυνητική οριστική (αποτέλεσμα δυνατό στο παρελθόν υπό προϋποθέσεις ή μη πραγματικό) 3. Δυνητική ευκτική (αποτέλεσμα δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον υπό προϋποθέσεις) 4. Ευκτική (από έλξη) 5. Απαρέμφατο τελικό σε θέση ρ. (ὥστε, ὡς + απαρέμφατο) 	<p>α) επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος</p> <p>β) επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν όρο, προϋπόθεση, συμφωνία</p> <p>γ) επεξήγηση σε εμπρόθετο προσδιορισμό που δηλώνουν όρο, προϋπόθεση, συμφωνία</p> <hr/> <p>Συντακτικά ισοδύναμα: Απαρέμφατο του αποτελέσματος Προληπτικό κατηγ. ή κατηγ. του αποτελέσματος</p>
<p>Με απαρέμφατο τελικό (ὥστε, ὡς + απαρέμφατο) δηλώνουν:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Αποτέλεσμα ενδεχόμενο, υποκειμενικό (απλή σκέψη του λέγοντος), το οποίο δεν αποκλείεται κάποιες φορές να είναι και πραγματικό 2. Αποτέλεσμα επιδιωκόμενο, δηλαδή σκοπό, και εξαρτώνται από ρήματα βούλησης ή σκόπιμης ενέργειας 3. Προϋπόθεση, όρο ή συμφωνία <ul style="list-style-type: none"> ➤ εισάγονται κυρίως με τις εκφράσεις ἐφ' ᾧ, ἐφ' ᾧτε + τελικό απαρέμφατο (με την προϋπόθεση να, με τον όρο να, με τη συμφωνία να) ➤ ἐφ' ᾧ, ἐφ' ᾧτε + οριστική μέλλοντα 		

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Υπογραμμίστε τις συμπερασματικές προτάσεις και σημειώστε την έγκλιση του ρήματος εκφοράς τους

1. Καί ὀμίχλη ἐγένετο, ὥστε ἔλαθον ἐγγύς παρελθόντες.
2. Πλοῖα δ' ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε ἐξαίφνης ἄν ἐπιπέσοιτε.
3. Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιών ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε τά ὄπλα.
4. Μειζον ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι κακόν.
5. Πάντες πολεμικά ὄπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τήν πόλιν ἐργαστήριον πολέμου εἶναι.
6. Ἔχω πλοῖα, ὥστε ἐλεῖν τό ἐκείνων πλοῖον.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ : δηλώνουν την *προϋπόθεση* με την οποία μπορεί να ισχύει ή να αληθεύει αυτό που εκφράζει το ρήμα από το οποίο εξαρτώνται. Άρνηση *μή*. (Δες ΣΑΕ, σελ. 157-160)

Εισάγονται με τους υποθετικούς συνδέσμους	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται: Συντακτική θέση/ρόλος
<i>εἰ, ἐάν, ἄν, ἦν</i>	α) <i>εἰ</i> + οριστική β) <i>εἰ</i> + ευκτική γ) <i>ἐάν, ἄν, ἦν</i> + υποτακτική	Επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν προϋπόθεση
		Συντακτικά ισοδύναμα: α) η υποθετική μετοχή· β) οποιαδήποτε έκφραση έχει υποθετική σημασία

ΟΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Υποθετικοί λόγοι αποτελούνται από μία υποθετική πρόταση, η οποία ονομάζεται **υπόθεση**, και μία κύρια πρόταση, η οποία ονομάζεται **απόδοση**

Η υπόθεση και η απόδοση μαζί, ως λογική ενότητα, εκφράζουν τη λογική σχέση του (υποθετικού) αιτίου – αποτελέσματος.

Ένας υποθετικός λόγος, ανάλογα με τον αριθμό των προτάσεων που τον αποτελούν, ονομάζεται, όπως και στη Ν.Ε.:

- α)** Απλός: αποτελείται από **μία υπόθεση** και **μία απόδοση**:
  - β)** Σύνθετος: αποτελείται από **περισσότερες της μίας υποθέσεις** ή/και **αποδόσεις**
- Σε έναν **σύνθετο υποθετικό λόγο** οι υποθέσεις ενδέχεται να εισάγονται και ταυτόχρονα να συνδέονται διαζευκτικά με τους συνδέσμους **εἴτε - εἴτε, ἐάντε - ἐάντε, ἦντε - ἦντε, ἄντε - ἄντε**:

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΤΙΚΩΝ ΛΟΓΩΝ (Δες ΣΑΕ, σελ. 157-160)

ΕΙΔΟΣ	ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
1ο: Πραγματικό	εί + οριστική κάθε χρόνου	οποιαδήποτε έγκλιση
2ο: Αντίθετο του πραγματικού	εί + οριστική ιστορικού χρόνου	Δυνητική οριστική Από την απόδοση του αντίθετου του πραγματικού (ή μη πραγματικού) μπορεί να λείπει το δυνητικό ἄν , όταν αυτή είναι: α) ρήμα που δηλώνει δυνατότητα, αναγκαιότητα, αρμοδιότητα και κυρίως παρατατικός απρόσωπου ρήματος ή απρόσωπης έκφρασης: ἔδει, ἐχρῆν, προσῆκε, ἐξῆν... ἄξιον ἦν, οἷόν τ' ἦν, εἵκος ἦν...+ απαρέμφατο καί β) Ένα από τα ρήματα ἐβουλόμην, ἐκινδύνευον, ἔμελλον + απαρέμφατο
3ο: Προσδοκώμενο	έάν, ἄν, ἦν + υποτακτική	Οριστική μέλλοντα ή άλλη μελλοντική έγκλιση ή έκφραση (υποτακτική, δυνητική ή ευχετική ευκτική, προστακτική, οριστική ενεστώτα ή αορίστου ή παρακειμένου με μελλοντική σημασία, συντελεσμένος μέλλοντας, απρόσωπο ρήμα + τελικό απαρέμφατο, ρηματικό επίθετο σε -τος, -τέος και γενικά οποιαδήποτε έκφραση αναφέρεται στο μέλλον)
4ο: Αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον	έάν, ἄν, ἦν + υποτακτική	οριστική ενεστώτα ή γνωμικός αόριστος
5ο: Απλή σκέψη του λέγοντος	εί + ευκτική	δυνητική ευκτική οριστ. αρκτικού χρ. Ευχετική Ευκτική Προστακτική
6ο: Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν	εί + ευκτική (επαναληπτική)	Οριστική παρατατικού (+ ή - ἄν) ή οριστική αορίστου ή οριστική υπερσυντέλικου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Μελλοντικές εκφράσεις θεωρούνται:

Α) απορηματική ή βουλητική υποτακτική, Β) η ευχετική ευκτική, Γ) οι τελικές, ενδοιαστικές, συμπερασματικές, ειδικές, πλάγιες και αναφορικές προτάσεις, Δ) οι απρόσωπες συντάξεις δεῖ, χρή, προσήκει, ἔξεστι... + απαρέμφατο, Ε) το τελικό απαρέμφατο από ρήματα κλευστικά, προτρεπτικά, ευχετικά, Στ) τα ρηματ. Επίθετα σε –τέος ἔστι, Ζ) το απαρέμφατο του σκοπού, Η) η τελική μετοχή, Θ) το ειδικό απαρέμφατο μέλλοντα, Ι) ο ενεστώτας με σημασία μέλλοντα

Ὡς απόδοση τίθεται και δευτερεύουσα πρόταση, απαρέμφατο ή μετοχή (βλ. και § 185, υποσημ. 16γ). Όταν η υπόθεση είναι παρενθετική, δεν έχει απόδοση και μεταφράζεται με την προσθήκη της λέξης «βέβαια»:

Εκτός από απλός ή σύνθετος, ένας υποθετικός λόγος μπορεί να είναι:

α) **Ελλειπτικός**, όταν λείπει το ρήμα της υπόθεσης ή της απόδοσης ή και ολόκληρη η υπόθεση ή η απόδοση, επειδή μπορεί να εννοηθούν εύκολα από τα συμφραζόμενα: Από παράλειψη του ρήματος της υπόθεσης προέκυψαν **υποθετικές εκφράσεις με επιρρηματική σημασία**, όπως:

- *εἰ δὲ μή* (διαφορετικά)
- *πλὴν εἰ* (εκτός από)
- *εἴ(περ) τις καὶ ἄλλος* (περισσότερο από κάθε άλλον)
- *εἴπερ ποτὲ (καὶ ἄλλοτε)* (περισσότερο από κάθε άλλη φορά)
- *εἴπερ που* (περισσότερο από κάθε άλλο μέρος)
- *ἐὰν μόνον* (αρκεί μόνο να) κ.ά., καθώς και εκφράσεις του τύπου
- *ὥσπερ (ἂν) εἰ, ὥσπερ εἰ, ὥσπερ ἂν, ὡς ἂν*, με τη σημασία του «σαν»

β) **Λανθάνων**, όταν η **υπόθεση** λανθάνει, είναι κρυμμένη συνήθως σε μια υποθετική, αναφορική υποθετική ή χρονική υποθετική μετοχή, σε μια αναφορική υποθετική ή χρονική υποθετική πρόταση ή σε άλλη λέξη ή φράση που εμπεριέχει υπόθεση

γ) **Εξαρτημένος** ή **πλάγιος**, όταν η απόδοση δεν είναι κύρια αλλά δευτερεύουσα πρόταση, απαρέμφατο ή μετοχή. Για να τον αναγνωρίσουμε, πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι:

Αν η απόδοση εξαρτάται **από αρκτικό χρόνο**, ο υποθετικός λόγος αναγνωρίζεται σαν να ήταν ανεξάρτητος

Αν η απόδοση εξαρτάται **από ιστορικό χρόνο**, η υπόθεση (με εξαίρεση την υπόθεση του 2ου είδους, η οποία δε μεταβάλλεται) έχει τη μορφή *εἰ* + ευκτική του πλάγιου λόγου. Τότε το είδος της απόδοσης, το νόημα και η τροπή του εξαρτημένου

υποθετικού λόγου σε ανεξάρτητο μας βοηθούν στην αναγνώρισή του

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Να αναγνωρίσετε τις παρακάτω υποθετικές προτάσεις

1. Εί τις δυσπολέμητον οἶεται τόν Φίλιππον, λογισθάσθω τοῦτο
2. Εἰ δέ τις ἄλλο ὄρᾳ βέλτιον, λεξάτω
3. Φαίη ἄν ἡ θανοῦσα, εἰ φωνήν λάβοι
4. Ἦν πόλεμον αἰρήσθε, μηκέτι ἦκετε δεῦρο ἄνευ ὄπλων.
5. Εἰ μέν ἦν καλός, ἐφοβούμην ἄν σφόδρα λέγειν
7. Οὐκ ἄν τις ζῶη, εἰ μή τρέφοιτο
8. Εἰ μέν ὁμώμοκε Λεωκράτης, φανερώς ἐπιώρκησαν
9. Ἐάν οὔν κατά μέρος μερισθέντες φυλάττωμεν καί σκοπῶμεν, ἦττον δύναιντ' ἄν ἡμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμιοι.
10. Ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τούς τάφους μή κοσμήῃ, καί τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις
11. εἰ ἐκέλευον ξυμπλεῖν, ἐλύοντο ἄν αἱ σπονδαί
12. εἰ ὧδε στρατευσόμεθα, οὐ δυνησόμεθα μάχεσθαι
13. εἰ τις τούς Ἀθηναίους φαίη πεφυκέναι ἐπί τῷ μήτε αὐτούς ἔχειν ἡσυχίαν μήτε τούς ἄλλους ἀνθρώπους ἔαν, ὀρθῶς ἄν εἴποι.

4. ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (Δες ΣΑΕ, σελ. 161)

Εκφράζουν **εναντίωση** προς το νόημα της (κύριας) πρότασης που προσδιορίζουν.
Αρνηση **μή**.

Εισάγονται με τους εναντιωματικούς συνδέσμους	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος	Παρατηρήσεις
εί και, αν και, εάν και (αν και, μολονότι) και δηλώνουν εναντίωση προς κάτι που θεωρείται πραγματικό .	α) Οριστική ή ευκτική, όταν ο σύνδεσμος εισαγωγής περιέχει το εί β) Υποτακτική, όταν ο σύνδεσμος εισαγωγής περιέχει το εάν, αν, ήν	α) επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν εναντίωση .	α) Όταν μετά τους υποθετικούς συνδέσμους εί, εάν, αν, ήν ακολουθεί ο και ως προσθετικός , τότε τα συμπλέγματα που προκύπτουν δεν είναι εναντιωματικοί σύνδεσμοι: η πρόταση είναι υποθετική β) Ο σύνδεσμος εί και , όταν έχει τη σημασία του «ακόμη κι αν», εισάγει δευτερεύουσες παραχωρητικές προτάσεις (βλ. § 187)
Συντακτικά ισοδύναμα: α) οι εναντιωματικές μετοχές β) οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί που δηλώνουν εναντίωση.			

5. ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (Δες ΣΑΕ, σελ. 161-162)

το περιεχόμενό τους εκφράζει **παραχώρηση** προς το νόημα της (κύριας) πρότασης που προσδιορίζουν. Άρνηση **μή**.

Εισάγονται με τους παραχωρητικούς συνδέσμους	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος	Παρατηρήσεις
<p>α) <i>και εί, κεί, και ἄν, και ἔάν, κᾶν, και ἦν</i> (ακόμη κι αν, έστω κι αν, κι αν ακόμα) ύστερα από καταφατική πρόταση</p> <p>β) <i>οὐδ' εἰ, μηδ' εἰ, οὐδ' ἔάν, οὐδ' ἄν, οὐδ' ἦν, μηδ' ἔάν, μηδ' ἄν, μηδ' ἦν</i> (ούτε κι αν) ύστερα από αρνητική πρόταση και δηλώνουν παραχώρηση προς κάτι που θεωρείται απίθανο ή αδύνατο.</p>	<p>α) Οριστική ή ευκτική, όταν ο σύνδεσμος εισαγωγής περιέχει το εἰ</p> <p>β) Υποτακτική, όταν ο σύνδεσμος εισαγωγής περιέχει το ἔάν, ἄν, ἦν</p>	<p>Επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν παραχώρηση</p>	<p>Όταν ο και που προηγείται των <i>εί, ἔάν, ἄν, ἦν</i> είναι συμπλεκτικός, μεταβατικός ή προσθετικός, η πρόταση δεν είναι παραχωρητική, αλλά υποθετική:</p>
<p>Οι παραχωρητικές, όπως και οι εναντιωματικές προτάσεις, σχηματίζουν μαζί με την κύρια πρόταση όλα τα είδη των υποθετικών λόγων:</p> <p><u>Φήσουσι σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἰμί.</u> [πραγματικό]</p> <p><u>Γελᾷ ὁ μωρός, κᾶν τι μὴ γελοῖον ἦ.</u> [αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον]</p>			
<p>Συντακτικά ισοδύναμα: παραχωρητική μετοχή</p>			

ΑΣΚΗΣΕΙΣ: Να βρείτε και να αναγνωρίσετε πλήρως (εισαγωγή, εκφορά, συντακτικός ρόλος) τις δευτερεύουσες εναντιωματικές-παραχωρητικές προτάσεις στα παρακάτω παραδείγματα:

1. Ἄνδρες, ἡμεῖς μὲν ἐροῦμεν ὑμῖν τάληθῆ, εἰ καὶ τισὶ δόξομεν λίαν παράδοξα λέγειν.
2. Φίλον τε γὰρ ἠγοῦνται τὸν ὑπουργοῦντα, ἦν καὶ πρότερον ἐχθρὸς ἦ.
3. Ἄξιον γὰρ ἀκοῦσαι τὸ διήγημα τοῦτο, εἰ καὶ μὴ προσήκοι Κλεοκράτει.
4. Καὶ εἰ κακῶς ἔχει τὰ πράγματα, ὅμως ἔστι ταῦτα ἐπανορθώσασθαι
5. Οὐδεὶς ἂν ἔτι πιστεῦσαι δύναίτο ὑμῖν, οὐδ' εἰ πάνυ προθυμοῖτο.

6. ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (Δες ΣΑΕ, σελ. 162-165)

Προσδιορίζουν χρονικά το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης (κύριας συνήθως) πρότασης.

Άρνηση *ού* ή *μή*.

Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται: Συντακτική θέση/ρόλος Επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν <i>χρόνο</i>	Συντακτικά ισοδύναμα:
<p>α) Οριστική, η οποία διατηρείται και ύστερα από ιστορικό χρόνο, όταν προσδιορίζουν χρονικά κάτι καθορισμένο και πραγματικό</p> <p>β) Υποτακτική όταν δηλώνουν: Το προσδοκώμενο:</p>		<p>α) η χρονική μετοχή</p> <p>β) η γενική του χρόνου</p> <p>γ) η δοτική του χρόνου</p>
<p>Χρονική πρόταση: χρονικός υποθετικός σύνδεσμος + υποτακτική</p>	<p>Κύρια πρόταση: οριστική μέλλοντα</p>	<p>δ) η αιτιατική του χρόνου</p> <p>ε) τα χρονικά επιρρήματα:</p>
<p>Υποτακτική όταν δηλώνουν: Αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον:</p>		<p>στ) οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί του χρόνου</p>
<p>Χρονική πρόταση: χρονικός υποθετικός σύνδεσμος + υποτακτική</p>	<p>Κύρια πρόταση: οριστική ενεστώτα</p>	<p>ζ) το επιρρηματικό κατηγορούμενο του χρόνου</p> <p>Παρατηρήσεις</p>

γ) Ευκτική, όταν δηλώνουν: Απλή σκέψη του λέγοντος:		α) Το ληκτικό φωνήεν του συνδέσμου ὄτε εκθλίβεται , όταν βρεθεί μπροστά από το αρχικό φωνήεν ή την αρχική δίφθογγο της λέξης που ακολουθεί. Δε συμβαίνει το ίδιο με το σύνδεσμο ὄτι
Χρονική πρόταση: χρονικός σύνδεσμος + ευκτική	Κύρια πρόταση: δυνητική ευκτική	
Ευκτική, όταν δηλώνουν: Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν:		
Χρονική πρόταση: χρονικός σύνδεσμος + ευκτική (επαναληπτική)	Κύρια πρόταση: οριστική παρατατικού ή δυνητική οριστική αορίστου	β) Τα ἄχρι, μέχρι , ως καταχρηστικές προθέσεις με γενική , σχηματίζουν εμπρόθετους προσδιορισμούς τόπου ή χρόνου: μέχρι τοῦ ὀμαλοῦ
Παρατηρήσεις : Η χρονική πρόταση που εκφέρεται με Υποτακτική ή Ευκτική είναι χρονική υποθετική		ἄχρι τῆς τήμερον ἡμέρας

Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΠΡΙΝ

Συντάσσεται	Δηλώνει	Μεταφράζεται
A) Με έγκλιση, συνήθως ύστερα από αρνητική πρόταση	το προτερόχρονο ως προς την πράξη της κύριας πρότασης	
1.Οριστική ιστορικού χρόνου	δηλώνει το πραγματικό	«παρά αφού», «έως ότου» + οριστική:
2.Υποτακτική + ἄν αοριστολογικό. Η πρόταση είναι χρονική υποθετική	δηλώνει το προσδοκώμενο ή το αόριστα επαναλαμβανόμενο στο παρόν ή στο μέλλον	«προτού να», «πριν να» + υποτακτική:
3.Ευκτική του πλάγιου λόγου (αντί υποτακτικής + ἄν) ύστερα από ιστορικό χρόνο		
B) Με απαρέμφατο, συνήθως ύστερα από καταφατική πρόταση	δηλώνει γεγονός ενδεχόμενο υστερόχρονο ως προς την πράξη της κύριας πρότασης	μτφρ.: «προτού να», «πριν να» + υποτακτική:

Παρατηρήσεις στις χρονικές προτάσεις : 1.Ο *ότε* δεν εισάγει χρονική πρόταση, όταν βρίσκεται σε στερεότυπες εκφράσεις με **επιρρηματική σημασία**, όπως:

- *ἔστιν ὅτε* (κάποτε, μερικές φορές)
- *ὅτε μὲν - ὅτε δὲ* (άλλοτε μὲν - άλλοτε δε)
- *οὐκ ἔστιν ὅτε* (ποτέ)
- *οὐκ ἔστιν ὅτε οὐ* (πάντοτε)
- *ὅτε μὴ* (εκτός εάν)
- *ἐνίστε* (κάποτε) κ.ά.:

2.Μερικές φορές σε χρονικές προτάσεις που εκφέρονται με οριστική περιέχεται και **υπόθεση**. Στην περίπτωση αυτή ο υποθετικός λόγος μπορεί να δηλώνει:

α) Το **πραγματικό** (Υπ.: χρονικός σύνδεσμος + οριστική → Απ.: κάθε έγκλιση):

β) Το **αντίθετο του πραγματικού** (Υπ.: χρονικός σύνδεσμος + οριστική ιστορικού χρόνου → Απ.: δυνητική οριστική):

3.Ύστερα από ιστορικό χρόνο εκφέρονται με ευκτική του πλάγιου λόγου αντί της υποτακτικής

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (Δες ΣΑΕ, σελ. 165-166)

- **αναφέρονται σε όρο άλλης πρότασης.**
- **Όταν βρίσκονται σε στενή λογική σχέση με τον όρο που προσδιορίζουν, λειτουργούν ως αναγκαίοι προσδιορισμοί και κανονικά δε χωρίζονται με κόμμα.**
- **Όταν περιλαμβάνουν πρόσθετες πληροφορίες που μπορεί να παραλειφθούν, ονομάζονται προσθετικές και χωρίζονται με κόμμα**
- Διακρίνονται σε: **α)** ονοματικές **β)**επιρρηματικές

Εισάγονται	Παρατηρήσεις
α) Με αναφορικές αντωνυμίες: <ul style="list-style-type: none"> • ὃς (ο οποίος, που) • ὃστις (όποιος, ο οποίος) • ὃσπερ (ο οποίος ακριβώς) • ὅσος / ὅπόσος (όσος) • οἷος (τέτοιος που) ὁποῖος (όποιας λογῆ ὁπότερος (όποιος	Τα ὃς, οὗ, ὅπου, ὅθεν, ὁπόθεν, ἔνθα, ἔνθεν έχουν δεικτική σημασία και εισάγουν κύρια πρόταση , όταν: <ul style="list-style-type: none"> • αναφέρονται στα προηγούμενα • βρίσκονται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου • δεν ακολουθεῖ ἄλλη κύρια πρόταση

<p>από τους δύο)ς</p> <ul style="list-style-type: none"> • ήλικος / όηλικος (όσο μεγάλος) • όποδαπός (από τον τόπο που) <p>β) Με αναφορικά επιρρήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • όσον / όσω (όσο) • ού / όπου / ένθα / όποι (όπου) • ή / όπη (όπου, όπως) • ένθεν / όθεν / όπόθεν (απ' όπου) • οίον / οία (όπως, όπως ακριβώς) • ώς / όπως (όπως) • ώσπερ / ήπερ / καθάπερ (όπως ακριβώς) 	<p><u>Αναφορικές αντωνυμίες ή αναφορικά επιρρήματα+ούν, δή, δήποτε</u> και εκφράσεις όπως</p> <ul style="list-style-type: none"> • έστιν ός / έστιν όστις (κάποιος), • ούκ/ούδεις έστιν όστις (κανένας), • ούκ/ούδεις έστιν όστις ού (καθένας), • έστιν ού (κάπου), • οίός (τ') είμι + απαρέμφατο (είμαι ικανός να), • οίόν τ' έστι + απαρέμφατο (είναι δυνατόν να) κ.ά. <p><u>δεν εισάγουν αναφορική πρόταση</u></p>
--	---

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: αναφέρονται σε όρο της πρότασης εξάρτησης, ο οποίος υπάρχει ή εννοείται, αλλά συγχρόνως εκφράζουν και κάποια επιρρηματική σχέση. (Δες ΣΑΕ, σελ. 167-169)

<p>Εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες</p>	<p>Εκφέρονται</p> <p>όπως και οι αναφορικές ονοματικές</p> <hr/> <p>α) Όταν είναι προτάσεις κρίσης (άρνηση)</p>	<p>Παρατηρήσεις</p>
---	--	----------------------------

<p>με τα αναφορικά επιρρήματα <i>οὔ, ἤ, οἷ, ὅθεν, ἔνθεν, ὅπου, ὅποι, ὅπη</i> (βλ. και § 194 για την εισαγωγή με αναφορικές αντωνυμίες αναφορικών προτάσεων που έχουν επιρρηματική σημασία).</p>	<p>οὔ):</p> <p>με οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική και ευκτική του πλάγιου λόγου (ύστερα από ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου).</p> <p>β) Όταν είναι προτάσεις επιθυμίας (άρνηση μή):</p>	<p>Από τις αναφορικές προτάσεις πολλές :</p> <p>A) εκφράζουν τις επιρρηματικές σχέσεις της αιτίας, του σκοπού, του αποτελέσματος και της υπόθεσης. Έτσι διακρίνονται σε:</p> <p>Αναφ. αιτιολογικές Αναφορικές τελικές Αναφ. συμπερασματικές Αναφ. υποθετικές</p> <p>B) Δηλώνουν <i>σύγκριση</i> ή <i>παρομοίωση</i> και ονομάζονται αναφορικές παραβολικές ή παρομοιαστικές προτάσεις.</p>
<p>Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος</p>	<p>με υποτακτική, ευχετική ευκτική, προστακτική και ευκτική του πλάγιου λόγου (ύστερα από ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου).</p>	
<p>Χρησιμοποιούνται στον λόγο ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί τόπου ή τρόπου</p>		

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ		
Εισάγονται	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται
<p>συνήθως με τις αναφορικές αντωνυμίες ὅς, ὅστις, ὅσος, οἷος,</p>	<p>με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως :</p> <p>1. οριστική (πραγματικό αίτιο)</p> <p>2. δυνητική οριστική (δυνατό στο παρελθόν ή μη πραγματικό)</p>	<p>ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της αιτίας:</p> <p><i>Τὴν μητέρα ἐμακάριζον, οἷων τέκνων ἔτυχεν.</i> [ὅτι</p>
<p>Εξαρτώνται</p>		

κυρίως από ρήματα ψυχικού πάθους	3. δυνητική ευκτική (αίτιο δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον) 4. ευκτική του πλάγιου λόγου , όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και δηλώνει υποκειμενική γνώμη	τοιούτων τέκνων ἔτυχεν]
----------------------------------	--	-------------------------

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΤΕΛΙΚΕΣ

Εισάγονται	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται
συνήθως με τις αναφορικές αντωνυμίες ὃς, ὅστις	με οριστική μέλλοντα	ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού: <i>Μάρτυρας πεπόρισται, οἱ μαρτυρήσουσιν αὐτῷ. [ἵνα οὗτοι μαρτυρήσωσιν αὐτῷ]</i>
Εξαρτώνται		
κυρίως από ρήματα ψυχικού πάθους		

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ

Εισάγονται	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται
συνήθως με τις αναφορικές αντωνυμίες ὃς, ὅστις ὅσος, οἷος,	ὅπως οι συμπερασματικές προτάσεις	ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του του αποτελέσματος:
		Συνήθως Προηγούνται
		οι λέξεις <i>οὕτω(ς), τοιοῦτος, τοσοῦτος, τηλικοῦτος:</i> <i>Οὐδεις ἦν οὕτω φαῦλος, ὃς οὐκ ἂν ἔπραττε ταῦτα. [ὥστε οὗτος οὐκ ἂν ἔπραττε ταῦτα]</i>

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ

Εισάγονται	Εκφέρονται
με αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα	ὅπως οι υποθετικές προτάσεις και σχηματίζουν με την κύρια πρόταση υποθετικούς λόγους όλων των ειδών: <i>Οὐκ ἂν ἐπεχειροῦμεν πράττειν, ἂ μὴ ἠπιστάμεθα. [εἴ τινα μὴ ἠπιστάμεθα: το αντίθετο του πραγματικού]</i>

	<i>Οί τύραννοι ἀποκτείνουσι ὃν ἂν βούλωνται.</i> [ἐάν τινα βούλωνται: αόριστη επανάληψη στο παρόν-μέλλον]
--	---

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΕΣ Η ΠΑΡΟΜΟΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ: Δηλώνουν σύγκριση ή παρομοίωση (Δες ΣΑΕ, σελ. 168-169)

Εισάγονται	Εκφέρονται	Χρησιμοποιούνται Συντακτική θέση/ρόλος	
<p>α) Όταν εκφράζουν ποσό, με τις αναφορικές αντωνυμίες <i>ὅσος, ὀπόσος, ἡλικός, ὀπηλικός</i> και τα αναφορικά επιρρήματα <i>ὅσον, ὅσω</i>:</p> <p>β) Όταν εκφράζουν ποιόν, με τις αναφορικές αντωνυμίες <i>οἷος, ὀποῖος</i></p> <p>γ) Όταν εκφράζουν τρόπο, με τα αναφορικά επιρρήματα <i>ὡς, ὡσπερ, ὅπως, καθάπερ, ἥπερ, ἦ, οἷον, οἷα</i></p> <p>Οι εισαγωγικές λέξεις των αναφορικών παραβολικών προτάσεων αναφέρονται σε αντίστοιχες δεικτικές αντωνυμίες ή επιρρήματα, που τίθενται στον λόγο ή εννοούνται, σχηματίζοντας παραβολικά ζεύγη, ὀπως τα: τοιοῦτος - οἷος, τοιοῦτος - ὀποῖος, τοσοῦτος - ὅσος, τόσον - ὅσον, τοσοῦτω - ὅσω, οὔτως - ὡς κ.ά.</p>	<p>α) Απλή οριστική, ὀταν δηλώνουν το πραγματικό</p> <p>β) Δυνητική οριστική, υποτακτική +ή - αοριστολογικό ἄν, ευκτική με ή χωρίς το δυνητικό ἄν, ὀταν δηλώνουν το δυνατόν ή υποτιθέμενο (σπανιότερη εκφορά)</p>	<p>Χρησιμοποιούνται στον λόγο ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί σύγκρισης – παρομοίωσης</p>	
	<p>Εκφράζουν</p> <p>ποσό (ηλικία, μέτρο, βαθμό)</p> <p>ποιόν (ιδιότητα)</p> <p>τρόπο και</p> <p>είναι συχνά ελλειπτικές ως προς το ρήμα</p>		

ΑΣΚΗΣΕΙΣ: Να βρεθούν οι παρακάτω δευτερεύουσες προτάσεις, να χαρακτηριστούν συντακτικά και να δικαιολογηθεί η έγκλιση εκφοράς τους.

1. Δείκνυμι ὀτι καί πρό ἐμοῦ τοῦτο εἶχε τό φρόνημα ή πόλις
2. Κύρος τῷ Κλέαρχω ἐβόα ἄγειν τό στράτευμα κατά μέσον τῶν πολεμίων, ὀτι ἐκεῖ βασιλεύς εἶη

3. Μένων δηλός ἦν ἐπιθυμῶν ἄρχειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι, ἐπιθυμῶν δέ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω καρδαίνοι
4. ἔχω πλοῖα ὥστε ἐλεῖν τό ἐκείνων πλοῖον
5. εἰ ἀλλιῶς γινώσκεις, δίδασκε
6. ὅποτε θύοι Κρίτων, ἐκάλει Ἀρχέδημον
7. κἂν σύ μή θέλης, οἱ θεοί οὕτω βουλευθήσονται
8. εὐχομαι τούς θεούς ἐμέ ἄξιόν τοῦ Λεωκράτους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὃ καί τῇ πόλει συμφέρει καί πᾶσιν ὑμῖν.
9. οἶδα ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσατε...
10. ὅτι μέν ὀργίζεσθε, οὗ θουμάζω
11. τοιαῦτα πεποίηκεν, ὥστε πολύ ἂν δικαιότερον διά ταῦτα τά ἔργα τοῦτον μισήσατε
12. εἰ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες ἂν ἀπωλόμεθα
13. περιμένετε ἔστ' ἂν ἐγώ ἔλθω
14. εἰ καί μή βλέπεις, φρονεῖς δ' ὅμως
15. Ὁ Φίλιππος ἐστίν ὃ,τι ἂν εἴποι τίς
16. Ἡρακλῆς ἠπόρει ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται
17. νῦν δὴ φοβούμεθα μή ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν
18. δέομαι οὖν σου παραμεῖναι, ὡς ἐγώ οὐδ' ἂν ἐνός ἡδίων ἀκούσαιμι ἢ σου ἐχρῆν αὐτούς ζῆν, ἵνα ἀπαλλαγῶμεν τούτου τοῦ δημαγωγοῦ
19. τοιούτων τί ἐποίησε, ὡς πᾶς ἂν ἔγνω ὅτι ἀσμένῃ ἤκουσε
20. εἰ ποτέ πάλιν ἔλθοι τῇ Ἑλλάδι κίνδυνος ὑπό βαρβάρων, τίσι ἂν μᾶλλον πιστεύσατε ἢ Λακεδαιμονίοις;
21. ἠνίκα δεῖλη ἐγένετο, ἐφάνη κονιορτός
22. οὐδεὶς ἂν ἔτι πιστεῦσαι δύναιτο ὑμῖν, οὐδ' εἰ πάνυ προθυμοῖτο
23. οὕτω ζῶσιν, ὥσπερ ἂν οὐδέ δοῦλος ἐβούλετο ζῆν
24. δηλόν ἐστι ὅτι οὐκ ἂν προύλεγεν, εἰ μή ἐπίστευσεν ἀληθεύσειν
25. ἡδέως ἂν ὑμῶν πυθοίμην τίν' ἂν γνώμην περί ἐμοῦ εἶχετε, εἰ μή ἐτριηράρησα
26. ἐδεδοίκει μή πολλῶ μᾶλλον αὐτοῦ παρασκευασμένοι ἂν ἦσαν
27. οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κύρος οὔτε ἄλλον πέμπει οὔτε αὐτός φαίνοιτο
28. Γύμναζε σαυτόν πόνοις ἐκουσίοις, ὅπως ἂν δύναιο καί τούς ἀκουσίους ὑπομένειν
29. ἐάν τί λέγῃς παρά ταῦτα, μάτην ἐρεῖς
30. Σπονδὰς ἐποίησαντο, ἕως ἀπαγγελθείη τά λεχθέντα εἰς Λακεδαίμονα
31. Καί ἂν οἱ πολέμοι τό ναυτικόν ἡμῶν νικήσωσι, κρατήσομεν αὐτῶν
32. ἀνεπαύοντο ὅπου ἕκαστος ἐτύγχανεν.